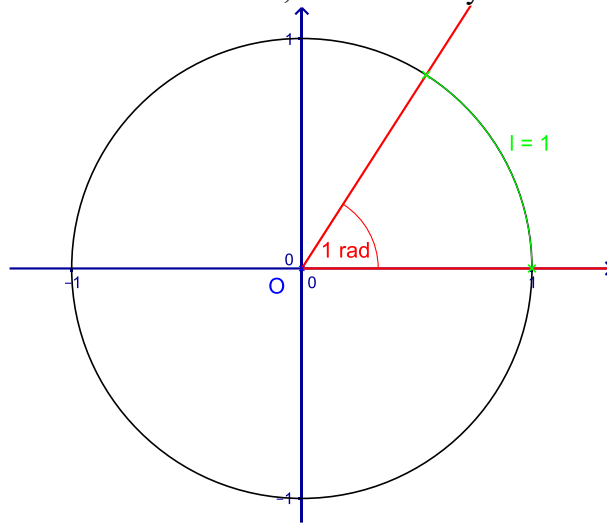

Orientovaný uhol

D. Dve polpriamky so spoločným začiatkom (počiatočným bodom) rozdelia rovinu na dve časti. Jedna je vnútrajšok uhla (vnútorné body), druhá je vonkajšok uhla (vonkajšie body). Polpriamky sú **ramená uhla**, a spoločný začiatok sa volá **vrchol uhla**.

D. (stupňová miera) Uhol má veľkosť 1° , ak 90 násobok je pravý uhol.

D. (oblúčková miera – radiány) Uhol má veľkosť 1 rad, ak kružnicový oblúk má rovnakú dĺžku ako polomer.

Ako prejsť zo stupňov na radiány a naopak? Plný uhol (celý kruh) má 360° . Dĺžka jednotkovej kružnice je obvod kružnice pre $r = 1$.

$$o = 2\pi \cdot r = 2\pi \cdot 1 = 2\pi$$

Čiže 360° uhlu zodpovedá 2π rad. Takže $180^\circ = \pi$ rad. Z toho dostaneme vzťah:

$$x \text{ [rad]} = \frac{\alpha [^\circ]}{180^\circ} \cdot \pi \text{ rad}$$

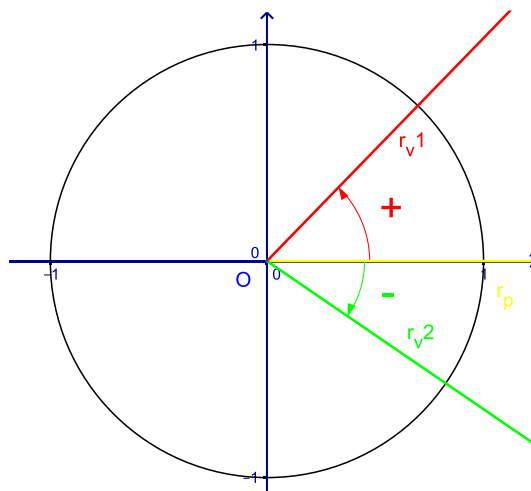
$$\alpha [^\circ] = \frac{x \text{ [rad]} \cdot 180^\circ}{\pi \text{ rad}}$$

$$1 \text{ rad} = 57^\circ 17' 44,806 247''$$

15°	30°	45°	60°	75°	90°	105°	120°	135°	150°	165°	180°
$\frac{\pi}{12}$	$\frac{\pi}{6}$	$\frac{\pi}{4}$	$\frac{\pi}{3}$	$\frac{5\pi}{12}$	$\frac{\pi}{2}$	$\frac{7\pi}{12}$	$\frac{2\pi}{3}$	$\frac{3\pi}{4}$	$\frac{5\pi}{6}$	$\frac{11\pi}{12}$	π
195°	210°	225°	240°	255°	270°	285°	300°	315°	330°	345°	360°
$\frac{13\pi}{12}$	$\frac{7\pi}{6}$	$\frac{5\pi}{4}$	$\frac{4\pi}{3}$	$\frac{17\pi}{12}$	$\frac{3\pi}{2}$	$\frac{19\pi}{12}$	$\frac{5\pi}{3}$	$\frac{7\pi}{4}$	$\frac{11\pi}{6}$	$\frac{23\pi}{12}$	2π

D. Umiestnime náš uhol do súradnicovej sústavy. Vrchol nech je v začiatku súradnicovej sústavy, jedno rameno (pevné rameno) totožné s kladnou časťou x -ovej osi. Na začiatku aj druhé rameno (voľné/voľne hýbajúce sa rameno) je spolu s pevným ramenom. Ešte potrebujeme jednotkovú kružnicu (polomer sa rovná 1) so stredom v začiatku súradnicovej sústavy.

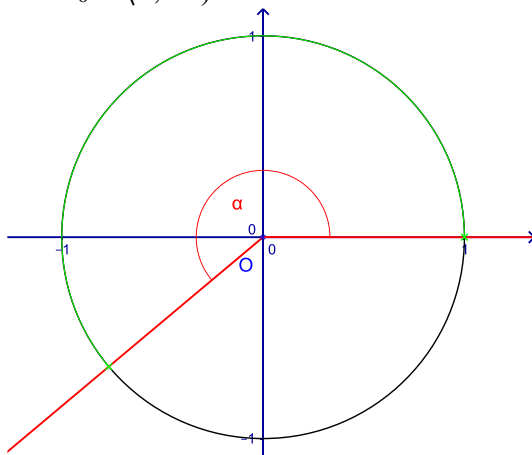
Potom sa začneme hýbať s voľným ramenom. Podľa toho dostane orientovaný uhol kladné alebo záporné znamienko, či smer pohybu voľného ramena je proti chodu hodinových ručičiek (kladný uhol) alebo v smere (záporný uhol).

Pohyb voľného ramena môže pokračovať po dosiahnutí plného uhla – tak dostaneme uhly väčšie ako 360° (2π). Ak viackrát obíde voľné rameno celý kruh, toľkonásobok 360° -ho (2π radiánového) uhla pripočítame (alebo ak sa hýbe v zápornom smere, tak záporný násobok).

Ak zastane rameno, vznikne uhol. Z pohľadu na uhol nevieme, koľkokrát obišlo rameno celý kruh, ani znamienko (že v akom smere sa hýbalo). Ale dokážeme určiť uhol zodpovedajúci k tomu orientovanému uhlu zo základného intervalu.

základný interval: $\alpha_0 \in \langle 0; 360^\circ \rangle$ alebo $x_0 \in \langle 0; 2\pi \rangle$

Takže náš uhol na obrázku má $\alpha_0 = 220^\circ$ alebo $x_0 = 3,840$ rad.

Ale takisto mohol byť uhol:

$$\alpha_1 = 1.360^\circ + 220^\circ = 580^\circ$$

$$\alpha_2 = 3.360^\circ + 220^\circ = 1\,300^\circ$$

$$\alpha_3 = 9.360^\circ + 220^\circ = 3\,460^\circ$$

$$\alpha_4 = -1.360^\circ + 220^\circ = -140^\circ$$

$$\alpha_5 = -4.360^\circ + 220^\circ = -1\,220^\circ \dots$$

$$x_1 = 1.2\pi + 3,840 \text{ rad} = 10,123 \text{ rad}$$

$$x_2 = 3.2\pi + 3,840 \text{ rad} = 22,689 \text{ rad}$$

$$x_3 = 9.2\pi + 3,840 \text{ rad} = 60,388 \text{ rad}$$

$$x_4 = -1.2\pi + 3,840 \text{ rad} = -2,443 \text{ rad}$$

$$x_5 = -4.2\pi + 3,840 \text{ rad} = -21,293 \text{ rad} \dots$$

Takto sme rozšírili pojem uhla na všetky reálne čísla. Každý uhol môžeme vyjadriť ako celý násobok plného uhla (koľkokrát obíde voľné rameno 360° -ý uhol) plus uhol zo základného intervalu:

$$\alpha = z.360^\circ + \alpha_0 \quad z \in \mathbb{Z} \wedge \alpha_0 \in \langle 0; 360^\circ \rangle \text{ v stupňoch, alebo}$$

$$x = z.2\pi + x_0 \quad z \in \mathbb{Z} \wedge \alpha_0 \in \langle 0; 2\pi \rangle \text{ v radiánoch.}$$

Ako určiť uhol zo základného intervalu najjednoduchším spôsobom?

$$2\,873^\circ = z.360^\circ + \alpha_0$$

vydelíme 360-mi

$$2\,873:360 = 7,981$$

celá časť (ak ide o kladný uhol) bude z

odčítame od podielu celú časť

$$7,981 - 7 = 0,981$$

zvyšok vynásobíme 360-mi (poprípade zaokrúhlime $\Leftarrow$ presnosť kalkulačky)

$$0,981.360 = 353$$

táto hodnota je ten hľadaný uhol zo základného intervalu $\rightarrow$ teraz už môžeme písať:

$$2\,873^\circ = 7.360^\circ + 353^\circ$$

P. Ak sme správne počítali, po vypočítaní pravej strany má vyjsť presne ten pôvodný uhol.

Čo, ak je uhol záporný?

$$-3\,127^\circ = z.360^\circ + \alpha_0$$

vydelíme 360-mi

$$-3\,127:360 = -8,686$$

tak pripočítame prirodzené číslo, aby súčet bol kladný a menší ako 1

$$-8,686 + 9 = 0,314$$

toto prirodzené číslo je opačné číslo k číslu z (čiže koeficient bude -z)

zvyšok vynásobíme 360-mi (poprípade zaokrúhlime $\Leftarrow$ presnosť kalkulačky)

$$0,314.360 = 113$$

táto hodnota je ten hľadaný uhol zo základného intervalu $\rightarrow$ teraz už môžeme písať:

$$-3 \cdot 127^\circ = -9.360^\circ + 113^\circ$$

Čo, ak je uhol v oblúkovej miere (radiánoch)?

$$372,13 \text{ rad} = z \cdot 2\pi + x_0$$

vydelíme s 2π

$$372,13 : (2\pi) = 59,226$$

celá časť (ak ide o kladný uhol) bude z

odčítame od podielu celú časť

$$59,226 - 59 = 0,226$$

zvyšok vynásobíme s 2π

$$0,226 \cdot 2\pi = 1,422$$

táto hodnota je ten hľadaný uhol zo základného intervalu $\rightarrow$ teraz už môžeme písať:

$$372,13 \text{ rad} = 59 \cdot 2\pi + 1,422 \text{ rad}$$

So záporným uhlom v oblúkovej miere podobne postupujeme, ako pri stupňoch.

$$-17,42 \text{ rad} = z \cdot 2\pi + x_0$$

vydelíme s 2π

$$-17,42 : (2\pi) = -2,772$$

tak pripočítame prirodzené číslo, aby súčet bol kladný a menší ako 1

$$-2,772 + 3 = 0,228$$

toto prirodzené číslo je opačné číslo k číslu z (čiže koeficient bude -z)

zvyšok vynásobíme s 2π

$$0,228 \cdot 2\pi = 1,430$$

táto hodnota je ten hľadaný uhol zo základného intervalu $\rightarrow$ teraz už môžeme písať:

$$-17,42 \text{ rad} = -3 \cdot 2\pi + 1,430 \text{ rad}$$